

Els fils polítics dels resultats del referèndum

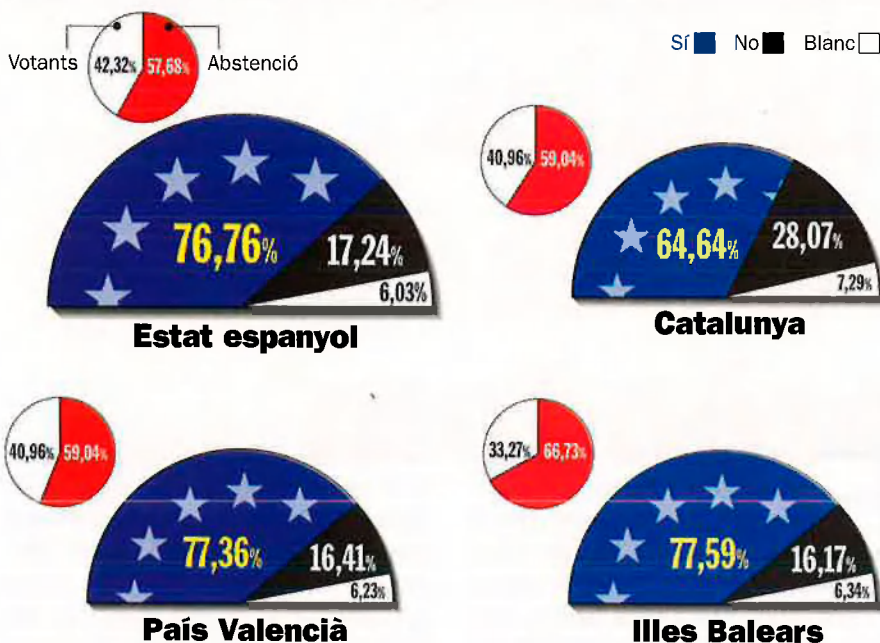
Voler treure conclusions de partit extrapolant resultats d'un referèndum qualsevol és un exercici perillós. Fer-ho sobre el passat referèndum del Tractat europeu és encara més agosarat, per la mateixa naturalesa de la consulta. Tot i això, es poden aventurar unes línies generals de comportament electoral que s'avenen amb el substrat polític i ideològic conegut en els Països Catalans.

El referèndum del passat diumenge 20 de febrer tenia unes característiques especials, que el diferenciaven de tots els altres celebrats anteriorment. Primera, que no era vinculant: això li restà crèdit i, sens dubte, no animà gens a la participació. Segona, que el govern Zapatero el representava amb voluntat plebiscitària, caràcter que encara desvirtuava més la naturalesa de la consulta. Tercera, que el motiu concret posat a consulta ciutadana era tan complex –i ni tan sols es publicà en la seva totalitat, ja que tots els protocols i annexos del Tractat no es van difondre– que el nucli quedava molt difuminat per a la majoria de la ciutadania. Per contrast, no tenia res a veure amb la claredat de la pregunta sotmesa a referèndum el 1976 (democràcia sí o no), el 1978 (Constitució sí o no) o 1986 (OTAN sí o no).

En resum: no era imprescindible jurídicament, no era necessari políticament i el tractat que calia votar era tan complex que en la pràctica es feia difícil, per no dir impossible, que el ciutadà tingués clara la raó de la consulta. En aquestes circumstàncies, no és estrany que gairebé sis de cada deu votants se'n desentenguessin. I que d'entre el poc més del 40% que votà, una part significativa ho fes contradient la correspondència teòrica entre la seva ideologia i el tipus de vot que reclamava el "seu" partit, no pareix ser una conclusió molt agosarada. A pesar de tot, s'intueix una coincidència de fons entre els resultats i la situació relativa dels partits i àmbits ideològics en lluita als Països Catalans.

Al País Valencià el referèndum gairebé ha calcat la participació i els resultats globals de l'estat. Això, sumat al fet que sota taula el PP ha jugat a incitar l'absència i el vot negatiu, pot fer pensar que alguna cosa ha canviat en la correlació de forces entre PSPV i els conservadors. Sobretot en el sentit que els socialistes podrien estar recuperant empena a costa del PP, en una tendència semblant a la de la resta de l'estat. D'altra banda, el vot negatiu coincideix amb la creixent força que manifesta Coalició Valenciana –que recull l'esperit d'Unió Valenciana–, la formació a la dreta del PP i anticatalanista. Tot un avís al PP. Ara els conservadors saben que si el seu competidor creix una mica més li pot fer molt de mal, encara que no és gens viable que Coalició aconseguís representació el 2007. Ara bé, sí que ben bé podria obtenir un percentatge de vots que al capdavant representés una pèrdua vital per als populars. Si el PSOE augmenta i els populars tendeixen a disminuir, tant per l'erosió que li representa Coalició Valenciana com també per les lluites internes (Francesc Camps contra Eduardo Zaplana, per personalitzar), aleshores seria essencial la participació del tercer espai ideològic en disputa, representat orgànicament per EU i Bloc Nacionalista. Aquests dos partits demanaren el no. Malgrat que no hi ha dubte d'una aportació al total de vots negatius provinent de la dreta, la força global del vot negatiu permet pensar que el tercer espai té entitat suficient per rectificar la que semblava la inexorable tendència a l'anorreament: la progressiva disminu-

Resultat del referèndum sobre la Constitució Europea

ció del vot d'EU, que li podria fer perdre la representació, i la incapacitat del Bloc per entrar a les Corts. Dit d'una altra manera: els resultats del 20 de febrer fan pensar que si EU i Bloc fossin capaços de sumar esforços i teixir una coalició –que s'està plantejant seriosament–, podrien obtenir un nombre d'escons essencials perquè l'esquerra i el nacionalisme sumessin més diputats que el PP el 2007.

A les Illes Balears, el panorama que deixa el referèndum indica que la força conservadora es manté inalterable, que els socialistes consoliden la progressió però bastant per sota del PP i que el tercer espai (PSM i EU-Verds) disposa d'un sostre considerable. El PP ha demostrat que manté un percentatge de vots prou superior a la mitjana que té a l'estat. Ho manifesta la força abstencionista, a la qual jugava el Partit Popular. L'èxit de la vaga d'electors –quasi 7 de 10 no anaren a les urnes– només s'explica per la forta desactivació de les bases conservadores. Està en consonància, si fa no fa, amb l'índex de vot autòcton del PP que sempre està per sobre de la seva mitjana estatal. L'èxit del sí és una bona notícia per a les expectatives del PSOE. Probablement no tot li sigui imputable, però si es relaciona el

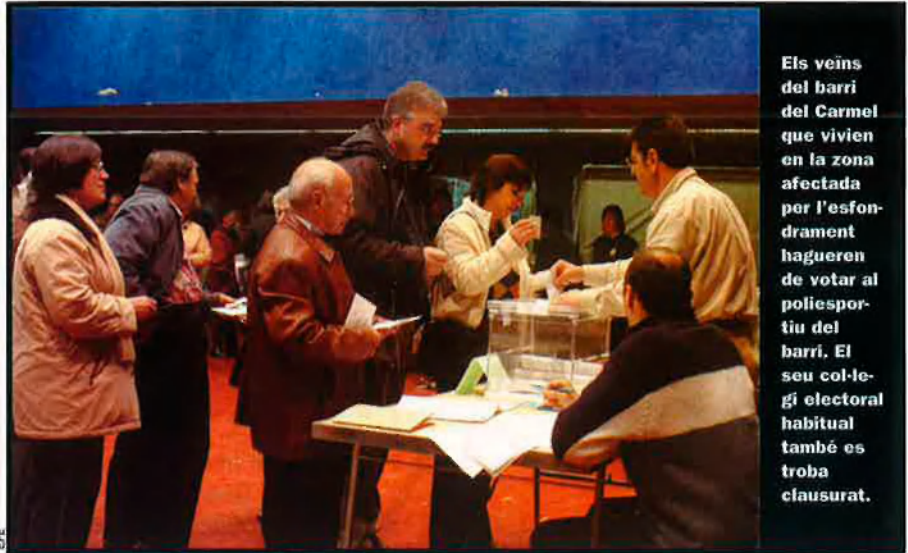
trionf positiu amb els resultats socialistes a les eleccions generals i a les europees de 2004 es dibuixa un escenari hipotètic de futur en el qual és raonable pensar que el PSOE creixi en vot i representació, no tant per la força autòctona del partit a Balears com per l'efecte d'arrossegament provocat pel PSOE estatal en general i de Zapatero en par-

Tant al País Valencià com a les illes, els resultats del referèndum europeu fan pensar en la viabilitat d'un espai polític al marge dels dos grans partits espanyols

ticular. Ara bé, el problema és la primacia a les Illes dels conservadors, que sembla consolidar-se bastant per sobre de les millors expectatives del PSOE. La qual cosa, i malgrat la probable tendència a l'augment de vots dels socialistes, fa sospitar que per si sol el PSOE no està encara capacitat per vèncer la dreta. Perquè a Balears, a diferència del País Valencià, el PP no té un vot més a la dreta que el pugui erosionar. I el partit que teòricament li havia de restar potencial pel centre, UM, no ho ha aconseguit i no sembla gaire probable que assolixi ja l'objectiu. Així, serà el tercer espai ideològic el que tingui molt a dir en el futur escenari a curt termini, el 2007. En efecte, tant el vot negatiu en el referèndum com el resultat de la coalició Progressistes (formada pels que ara demanaven el no: PSM, EU-Verds i ERC) a les eleccions generals de l'any passat, mostren la consolidació d'un nivell de sufragis important al marge del PSOE, per sobre del 10% en el còmput general balear. Per posar-lo en valor, caldria que es tornés a fer la coalició dita. En aquests moments tant és possible que es faci com que no. Sembla lògic pensar que si no és possible repetir-la, els partits d'aquest espai que tenen representació (PSM i EU-Verds) podrien perdre algun escó, mentre que no hi ha res que indiqui que per si sol cap altre pugui compensar aquesta minva.

A Catalunya la consulta sobre el Tractat europeu mostra una clara caracterització que l'allunya de la resta de l'estat, i també de la resta dels Països Catalans. Ho demostra tant la menor abstenció –que s'avé amb la poca incidència conservadora– com la força, molt per sobre de la mitjana estatal, dels vots negatius, els quals semblen imputables –si no completament, sí en la seva immensa majoria– a la campanya que en aquest sentit han fet ERC i IC. A diferència de les Balears i del País Valencià, el tercer espai a Catalunya no existeix per resistència o supervivència, sinó que és més aviat la demostració de dues forces orgàniques que semblen enriquir-se progressivament i que mostren les probables credencials de tornar a ser decisives, una i/o l'altra, per configurar

qualsevol majoria política. D'altra banda, l'èxit del vot afirmatiu referma la posició socialista i permet intuir que el PSC ha consolidat el seu espai. Sens dubte, en part, per l'empenta socialista a tot l'estat, però també per l'impuls de l'hegemonia institucional que té el PSC a Catalunya. En resum, doncs, d'alguna manera, els partits que avui governen la Generalitat de Catalunya han pogut passar aquest referèndum, incòmode gairebé per a tothom, tot consolidant els seus espais polítics propis. Pel que fa als partits de l'oposició, el PPC ha passat força desapercbut en la campanya, a l'ombra de les estratègies de Madrid, tal com passa en la legislatura actual. Queda la incògnita de CiU. La primera formació del Parlament català va acabar donant suport al sí després d'un llarg període de debat intern dins del partit majoritari de la federació, CDC. El resultat fou un discurs favorable a un sí crític. De manera que l'espai polític de la federació nacionalista ha quedat, com cap altre,

Els veïns del barri del Carmel que vivien en la zona afectada per l'esfondrament hagueren de votar al poliesportiu del barri. El seu col·legi electoral habitual també es troba clausurat.

dividit entre totes les opcions possibles (abstenció, sí, no, blanc o nul). És, doncs, una difuminació que podria interpretar-se com un risc potencial de pèrdua de nitidesa de les fronteres del seu espai polític davant de les opcions

que han assumit posicions més nítides i inequívokes.

Miquel Payeras

(amb informacions de Víctor Maceda i Enric Rimbau)

Cultura Lletres

2005 ANY DEL LIBRE I LA LECTURA

Creació

Trobades d'escriptors, festivals, lectures, campanyes de promoció.

Memòria

Exposicions, homenatges, patrimoni literari.

Foment de la lectura

Autors a les escoles, joc de l'Any, concursos, conferències a tot el territori.

Tota la informació sempre actualitzada a www.anyllibre2005.gencat.net